

Ljudske mane izazivaju katkada smijeh, a isto tako i fizički nedostaci. Poznate su šale, skečevi i lakrdije s gluhima, da se i ne govori o mucavcima, znade se napraviti šala na račun šepavaca, ali se ljudi redovno slijepcu ne smiju, jer osjećaju, da se tom teškom fizičkom nedostatku ne smije rugati. Istina, *ćorav* nije po težini isto, što i *slijep*, ali je ipak nedostatak.

Stoga će se u svakidašnjem razgovoru i na službenim mjestima, a isto tako i u naučnim i popularnim djelima iz područja okulistike, a dakako i u direktnom razgovoru s ljudima, koji imaju vidne nedostatke, radije upotrebljavati nespretniji, ali danas neutralan način izricanja: *slijep na jedno oko, bez jednog oka* i sl., nego kraća i pregnantnija, ali danas već afektivno obojena riječ *ćorav*.

ZASLADA — ZAHLADA

Nikola Španjol

U 2. broju prošlogodišnjeg Jezika zalaže se A. Nametak, da se uvede u naš književni jezik, preko ugostiteljskih jelovnika, umjesto tuđice *desert* bosanski naziv *zahlada*.

Lijepa riječ, bez sumnje, no budući da se redovno u našim evropskim ugostiteljskim radnjama ne povode za običajem bosanskih muslimana, da poslije ručka ili večere poslužuju kuhanu rižu na mlijeku, kompot od borovnica ili kiselo mlijeko, već obično poslastice (slatkarije, slatko) i kavu, mislim, da bi mnogo bolje pristajala riječ *zaslada*. Bosanska riječ *zahlada* imala bi označivati isključivo *hladnu* zaslada, kao na pr. sladoled i sl. Gost bi mogao prema tome određenije pitati: »Ima li zaslade, ili ima li zahlade, i kakove?« Bila bi mirna Bosna i Krajina!

Inače bi samo *zaslada* bila dovoljna, jer je i *zahlada* redovito slatka, pa je težina uvijek na slatkoći, a ne na hladnoći.

O S V R T I

TRINAESTI SASTANAK PRAVOPISNE KOMISIJE

Od 16. do 21. veljače održan je u Beogradu u prostorijama Srpske akademije nauka trinaesti sastanak Pravopisne komisije. Sastanku su prisustvovali svi članovi. Na dnevnom redu bilo je konačno utvrđivanje smjernica za redigiranje pravopisnog rječnika, stiliziranje teksta uvodne riječi ispred pravopisa i odluka o načinu priređivanja školskog pravopisa.

Kao što je poznato čitaocima »Jezika«, već prije trinaeste sjednice bio je sastavljen pravopisni rječnik i stavljen na uvid svima članovima Pravopisne komisije. Na trinaestoj sjednici članovi su stavljali primjedbe na preliminarni tekst, pa su nakon diskusije utvrđene konačne smjernice za redigiranje pravopisnog rječnika. Pravopisna je komisija odobrila svoj prijašnji zaključak, da u rječnik ulaze samo one riječi, koje su pravopisno zanimljive, s nekim malim izu-

zecima, po kojima se u rječnik unose i riječi, koje su akcentatski zanimljive, na pr. riječi *asistent*, *okupator* i sl. Pri zaključcima o akcentima, o kojima je pisano u »Jeziku« VI, 2, 33—37, ostala je Pravopisna komisija i u ovom završnom zasjedanju i nije ih mijenjala, premda su se pokazale težnje i za daljim odstupanjima od dosadašnje »klasične« akcentuacije. Prema dubletnom infinitivu *isplèsti*, *izvúći* i *isplesti*, *izvúći* predlagao se i dubletni prezent *isplètēm* i *ispletēm*, *izvúčēm* i *izvūčēm*, pa i dubletni imperativ, ali je to odbijeno te je donesen zaključak, da se u infinitivu prihvaćaju oba akcenta, a u prezentu samo *isplètēm*, *izvúčēm*, kao što je bilo i dosad po Daničićevoj akcentuaciji. Pored glagolskog oblika i akcenta *izbirati*, *izbirām* usvojen je kao ravnopravan oblik i akcent *izbirati*, *izbirēm*. Među ijekavske dvostrukosti uvedene su još dvije nove: *uslijed* i *usljed*, *sljedeći* i *sljedeći*.

Za konačne uređivače pravopisnog rječnika izabrani su prof. dr. Mate Hraste, dr. Jovan Vuković i dr. Radomir Aleksić.

Utvrđen je i tekst uvodne riječi za veliki pravopis, a zaključeno je i to, da se uz uvodnu riječ donese i tekst novosadskih zaključaka o hrvatskosrpskom jeziku i pravopisu od 10. XII. 1954. zajedno s potpisima svih književnika i lingvisti, koji su ga prihvatili i potpisali.

O školskom pravopisu donesen je zaključak, da Matica Hrvatska i Matica Srpska izaberu sastavljачe između članova Pravopisne komisije, kojima se stavlja u dužnost, da ga izrade paralelno uz štampanje velikog pravopisa, tako da oba izađu u isto vrijeme.

Ljudevit Jonke

O (NE)PISMENOSTI NAŠIH SREDNJOŠKOLACA

I.

O ovom se pitanju dosad već mnogo govorilo. Pa ipak, još uvijek o tome treba raspravljati. Pismenost (bolje reći: nepismenost) naših srednjoškolaca zaista zabri-

njava. Stoga se ovom problemu mora prići najozbiljnije; treba analizirati, pronalaziti uzroke i tražiti izlaze iz sadašnje situacije.

U ovom članku ja ću izložiti rezultate, do kojih sam došao analizirajući pismene sastave učenika Gimnazije u Bosanskom Novom (šk. god. 1956./57. i 1957./58.) i Učiteljske škole u Banjoj Luci (ove, 1958./59. god.). Na osnovu tih rezultata pokušat ću da ukažem na neke uzroke slabe pismenosti naših srednjoškolaca, uzroke, koji su, kako mi se čini, isti — ili bar slični — na čitavom našem jezičkom području. S tim u vezi ja ću istaći i neke zahtjeve, koje savremena nastava materinjeg jezika i književnosti postavlja pred prosvjetne radnike u nižim, srednjim, pa i višim školama.

Ali prije nego što prijedem na samu stvar, t. j. na pismenost naših srednjoškolaca, želio bih da kažem, šta ja uopće razumijevam pod riječju pismenost. Iako čitaoci tu riječ već odavno poznaju, ipak je potrebno — da bismo se bolje razumjeli — njeno značenje (ili bolje: značenja) već na samom početku jasno i precizno odrediti.

Pojam pismenosti vrlo je širok i složen.

U najužem svom značenju pismenost — to je poznavanje pisma. U tom smislu pismen je svaki čovjek, koji zna da čita i piše. Kada se prave statistike o broju pismenih u našoj ili nekoj drugoj zemlji, onda se misli upravo na pismenost u ovom značenju te riječi.

U širem značenju pismenost je poznavanje određenih gramatičkih i pravopisnih norma. U ovom smislu pismenima smatramo ljude, koji pored čitanja i pisanja poznaju i gramatiku i pravopis, one dakle, koji pravilno pišu i govore savremenim književnim jezikom.

Nije mi poznato, koliko danas u našoj zemlji ima ljudi, koji ne znaju čitati i pisati, ali kad bi se načinio popis nepismenih u ovom (širem) značenju te riječi, rezultat bi, ja sam uvjeren, bio porazan. Najbolji nam je dokaz za to naša štampa. Dnevni listovi i druge publikacije pokazuju, da ni svi ljudi od pera ne poznaju savremeni književni jezik i pravopis. O drugima da i ne govorim!